

Çocuklara Namâz Emri Hadîsinin Şerhi

ÇOCUKLARA NAMÂZ EMRİ HADÎSİNİN ŞERHİ

Şeyh Abdurrahmân b. Fehd ed-Devserî

Çeviren: Burhan Çakıroğlu

Abdullâh b. Amr b. el-Âs radiyallâhu anhumâ'dan rivâyet edildiğine göre, Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

عَجَاضَ الْمَلِ يَفْ مُمْنِي بَ اَوْقَرَفَوَ نَيِّنَس رَشَعُ اَنْبَا مُمْوَاهِيْلَع مُمْوَبِرْضَاو نَيِّنَس رَغْبَسْ اَنْبَا مُمْوَاهِيْلَع اَبْ مُكْدَالُوْ اُوْرْمُ
"Çocuklarınız yedi yaşına gelince onlara namâz kılmalarını emredin. On yaşına gelince kılmazlarsa (bundan dolayı onları) dövün ve yataklarda aralarını ayırın." [1]

Bu hadîs bazı fâideler içermektedir:

■ Birinci fâide: Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem babalara, çocuklarına namâzı emretmelerini, onların namâzı kılmaya teşvîk etmelerini ve namâzı muhâfaza edip edâ etmeleri hususunda onları edeplendirmelerini emretmiştir. Çünkü ellerinin altında oldukları sürece çocuklarından onlar mes'uldürler. Çocuklar üzerindeki velâyetlerinden dolayı bu emri vermeleri vâcibtir. Nitekim Yüce Allâh şöyle buyurmuştur:

عَرَا جَحْلَاوْ سَأْنَلَا اَهُدُوْقُوْ اَرَا نْ مُكْيَلْهَ اَوْ مُكْسُفْنَا اَوْق اُوْنَمَا نَيْلَا اَهْيَا اَي

"Ey îmân edenler! Kendinizi ve âilenizi yakıtı insânlar ve taşlar olan ateşten koruyun." [Tahrîm-6]

Abdullâh ibn 'Umer radiyallâhu anhumâ'dan şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve sellem'i şöyle buyururken işittim:

هَيْتِيْ عَرْنَع لَوُؤْسَمَ وُفُوْهَلَا يَفْعَار لُجْرَلَاو هَيْتِيْ عَرْنَع لَوُؤْسَمَوْعَار مَامِلَا هَيْتِيْ عَرْنَع لَوُؤْسَمَ مُكْلُكُوْ عَار مُكْلُكْ

'Hepiniz çobansınız; hepiniz güttüğünüz sürüden sorumlusunuz. Devlet reisi de bir çobandır ve sürüsünden sorumludur. Erkek âilesinin çobanıdır ve sürüsünden sorumludur." [Buhârî ve Müslim]
Aynı şekilde anne de bu husûsta çocukların gözetilmesi emrine genel olarak dâhildir. Nitekim yukarıda geçen İbn 'Umer hadîsinde şu lafız da vardır:

هَيْتِيْ عَرْنَع لَوُؤْسَمَوْعَار مَامِلَا هَيْتِيْ عَرْنَع لَوُؤْسَمَ وُفُوْهَلَا يَفْعَار لُجْرَلَاو هَيْتِيْ عَرْنَع لَوُؤْسَمَ مُكْلُكُوْ عَار مُكْلُكْ

"Kadın, kocasının evinin çobanıdır ve sürüsünden sorumludur. Netice i'tibâriyle hepiniz çobansınız ve güttüğünüz sürüden sorumlusunuz." [2]

■ İkinci fâide: Hadîsteki emir sabah namâzı da dâhil bütün farz namâzlara şâmilidir. Yüce Allâh'ın şu buyruğu da bunun benzeridir:

فَوَلِّصَلْ اَبْ كَلْهَ اَرْمُ اَوْ

"Ehline namâzı emret!" [Tâhâ-132]

Bu, Allâh'ın dînidir, kitâbında ve rasûlü sallallâhu aleyhi ve sellem'in sünnetinde teşrîf buyurduğu şerîfatıdır. Sana, küçük olsun büyük olsun onları sabah namâzına kaldırmayı emrediyor. Bâzı insânlar da onları uyumaya terkedince onlara rahmet ettiklerini zannediyorlar. Dikkat edin! Onlara Allâh'ın

azâbına uğramamaları için rahmet edin. Bilakis bu kimse emâneti zâyi ettiğinden dolayı Allâh ile karşılaşacağı kıyâmet gününde Allâh'ın kendisine öfkesinden dolayı bizzat kendisine rahmet etsin! Anne ve babaya farz olan, Allâh'ın ve rasûlü sallallâhu aleyhi ve sellem'in emirlerine muhâlefet etmekten kendilerini kurtarmaları, sonra da ellerinin altındakilere hayrı öğretip onları Allâh'ın yoluna ileterek korumalarıdır. Sabah namâzı da dâhil bütün namâzları edâ etmeye teşvîk etmek ve bu husûsta onları terbiye etmek de buna dâhildir. Babaların üzerine farz olan, çocuklarına namâzın önemini ve fâidelerini açıklamaları; Allah'ın üzerimizdeki en büyük hakkının namaz olduğunu, namazın bu azîm dînin rûkûnlerinin ikincisi olduğunu ve Allah'ın bize lutfettiği büyük nimetlerin şükrünü edâ edeceğimiz en büyük vesîlenin namaz olduğunu haber vermeleri gerekir. Böyle yapmalı ki, onlar da bu dînî esâs ve emri ta'zim etsin ve ona karşı hırslı olsunlar. Bu emretme sadece bir emir olarak değil de bâzen teşvîk ile ve ihtiyaç nisbetince bâzen de korkutma ile olmalıdır. Bizim kendimiz namâzı ta'zîm ettiğimiz zaman ve onlara namâzın ehemmiyetini sezdirebildiğimiz zaman onlar da namazı ta'zîm ederek yetişmiş olurlar. Yüce Allâh şöyle buyurmuştur:

بِوَلُّوْا اِلٰى وُقُوْتِ نَمَ اَنْ اَفْلَلْ رَیْ اَعَشْ مَطْعٰی نَمَوْ كَلٰ

"Evet, bu böyledir. Kim Allâh'a âit nişâneleri ta'zîm ederse, bu kalblerin takvâlî olmasındandır." [Hac-32]

■ Üçüncü fâide: Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'in, "Çocuklarınız" buyruğu, kız olsun erkek olsun Kur'ân-ı Kerîm lûgatine göre ikisine de şâmilidir. Yüce Allâh'ın şu buyruğunda olduğu gibi:

نَنْبِیَّتْ اِلٰ اِطْحٰ لُثْمِ رَاْكَذَلْ مُكْدَلْ وَا یْفُ لَلْ مُكْیِ صَوِی

"Allâh size, çocuklarınız hakkında erkeğe, iki kadın payı kadar (vermenizi) emreder." [Nisâ-11] Öyleyse babanın üzerine düşen vazîfelerden biri de, erkek çocuklarına namâzı emretme husûsunda hırslı olduğu gibi, kızlarına da namâzı emretme husûsunda hırslı olmalıdır. Baba gibi anne de, kızları yedi yaşına geldiğinde onları sabah namâzına uyandırmalıdır ki kızlar da buna alışsınlar ve bunun üzerine terbiye olunsunlar. Anne ve baba bu işleri yapma husûnda sabırla donanmalıdırlar. Çünkü namâz, edâ edilebilmesi ve emredilebilmesi için sabra muhtâttır. Özellikle de çocuklara sürekli emretme husûsunda. Bunun içindir ki Yüce Allâh şöyle buyurmuştur:

اَهٰی لَعٰ رُبَطْصٰو. قَوْلْ صِلٰ اِبٰ كَلْ هَا رُمٰو

"Âilene namâzı emret; kendin de ona sabırla devâm et." [Taha-132]

Yüce Allâh'ın, namâzı muhâfaza etmenin gerekli olduğunu haber verdiği yerdeki "رَابَطْصٰو"

"İstibâr/sabretmek" mücerred sabırdan (yani yalın, sâdece sabırdan) çok daha yüce ve üstün bir sabırdır. Nitekim beyân ehli âlimleri:

اِهٰن عَم یف قْدٰی ز یل ع لَدَتْ قَمْلٰكَلٰ یَنْبِم یف قْدٰی زِلٰ

"Kelimenin yapısındaki ziyâde, anlamında da bir ziyâde olduğunu gösterir." demişlerdir.

Kuşeyrî rahimehullâh: "İstibâr", sabrın nihâî noktasıdır" demiştir. [3]

İbn Atâ rahimehullâh: "En şedîd sabır çeşidi, "İstibârdır" demiştir. [4]

İbnu'l-Kayyım rahimehullâh da özet olarak der ki: "İstibâr kelimesi "iftiâl" vezninde sabır kökünden türemiştir. Bu kalıp sabır üzerine ziyâde bâzı mânalar hissettirmektedir. Bu kalıba göre sabır sanki kişinin huyu ve melekesi hâlini alır. Bu sâde sabırdan daha belîğ ve daha kuvvetli hâldir. [5]

DİPNOT: _____

[1] Ahmed, (2/180-187); Ebû Dâvûd, Kitâbu's-Salâh, Bâbu Metâ Yu'meru'l-Gulâmu bi's-Salâh, (1/133) [Lafız Ebû Dâvûd'a aittir]; Hâkim Müstedrek (1/197) de sahîhtir demiştir. en-Nevevî Riyâdu's-Sâlihîn s:

(95) de isnâdı hasendir demiştir. el-Elbânî İrvâu'l-Ğalîl (1/266) da ve Sahîhu Ebî Dâvûd (466) da sahîhtir demiştir. et-Tirmizî benzerini Ebvâbu's-Salâh, Bâbu Mâ Cae Metâ Yu'meru's-Sabiyyu bi's-Salâh, (2/259-407) de rivâyet etmiş ve hasen sahîh hadîstir demiştir. ed-Dârimî, (1/393) de (Sebra b. Ma'bed el-Cuhenî radiyallâhu anhu hadîsi olarak); el-Beyhakî el-Hilâfiyyât'ta Sebra hadîsi olarak rivâyet etmiş ve isnâdı sahîhtir demiştir. (Tahrîcu'l-Ehâdîsi ve'l-Âsâr fî Tefsîri'l-Keşşâf li'z-Zeyle'î, (1283)

[2] Buhârî, Kitabu'l-Cum'a, Bâbu'l-Cum'ati fî'l-Kurâ ve'l-Mudun, (1/304-853); Müslim, Kitâbu'l-İmâra, Bâbu Fadîletu'l-İmâmî'l-Âdil ve Ukûbeti'l-Câiri ve'l-Hassi alâ'l-Rıfki bi'r-Raiyyeti ve'n-Nehyi an İdhâli'l-Meşakkati aleyhim, (3/1459-(1829)

[3] es-Se'âlebî Tefsîri, (3/15)

[4] es-Sulemî Tefsîri, (1/454)

[5] Tarîkatu'l-Hicreteyn, (1/407) ve Uddetu's-Sâbirîn, (s: 13); -özet ve hafif tasarruf ile- es-Sehâvî, el-Burhân fî Ulûmi'l-Kur'ân, (3/34); es-Suyûtî, el-İtkân fî Ulûmi'l-Kur'ân, (2/237).